

Romano Guardini

Moudrost žalmů

Meditace

ŽIVÉ SLOVO

Romano Guardini

Moudrost žalmů

Meditace

karmelitánské
nakladatelství

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Guardini, Romano, 1885-1968

[Weisheit der Psalmen. Česky]

Moudrost žalmů : meditace / Romano Guardini ; z německého originálu

Weisheit der Psalmen ... přeložila Jindra Hubková. -- V Praze :

Karmelitánské nakladatelství, 2024. -- 151 stran. -- (Živé slovo ; svazek 1)

Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti KatMedia, s.r.o. --

Obsahuje rejstřík

ISBN 978-80-7566-417-4 (brožováno)

* 26-246.2+27-243.63 * 27-184 * 27-583 * 27-534.3 * 27-528 * 27-184.3 *
27-4 * 27-58 * 2-474-256-277 * 2-231 * (049)

– Bible. Žalmy

– žalmy

– Bůh a člověk

– křesťanská meditace

– křesťanská modlitba

– křesťanská liturgie

– křesťanská víra

– křesťanský život

– křesťanská spiritualita

– biblická interpretace

– biblické citáty

– pojednání

2-23/-27 - Bible. Biblistika [5]

Autor věnuje tuto knihu svému starému příteli P. Placidu Pflummovi OSB.

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu nositele práv zakázána.

Alle Autorenrechte liegen bei der Katholischen Akademie in Bayern

Romano Guardini, Der Anfang aller Dinge – die Weisheit der Psalmen

3. Auflage 1987

© Verlagsgemeinschaft Matthias Grünewald, Mainz / Ferdinand Schöningh,
Paderborn

Czech edition © KatMedia, s. r. o., Praha, 2024

ISBN 978-80-7566-417-4

Obsah

Slovo na úvod	6
Duch žalmů	8
RŮST A CESTA – Žalm 1	16
BŮH ŽIVÝ – Žalm 113 (114)	23
JÁSOT KRÁLI – Žalm 95 (96)	37
STVOŘENÍ SVĚTA – Žalm 103 (104)	46
SVĚT CHVÁLÍ BOHA – Žalm 148	59
ZNOVU – SVĚT CHVÁLÍ BOHA – ... a žalm 148	68
BOŽÍ VĚDĚNÍ – Žalm 138 (139)	77
BOŽÍ PASTÝŘSKÁ PÉČE – Žalm 22 (23)	86
PÁNŮV HLAS – Žalm 28 (29)	95
TOUHA PO BOHU – Žalm 62 (63)	103
BÁZEŇ PŘED BOHEM – Žalm 110 (111)	111
POMÍJIVOST – Žalm 89 (90)	121
TEMNOTA LIDSKÉHO SRDCE – Žalm 136 (137)	131
ÚTOČIŠTĚ V BOHU – Žalm 90 (91)	139
Rejstřík biblických odkazů	150

Slovo na úvod

V knize Žalmů zaznívají původní lidské a náboženské tóny a vytvářejí mocný akord se zásadními motivy Zjevení. Tón žalmů je o to naléhavější, že vznikly na začátku dějin spásy. Ne náhodou se staly základním stavebním kamenem liturgických textů. Bude proto dobré, když se na několik z nich podíváme blíže a když některé jejich prvky přiblížíme chápání dnešní doby.

Užitečné podle všeho je také zaměřit větší pozornost na rozdílnost ducha žalmů a novozákonních textů, protože tak patrněji vynikne to, co je vlastní křesťanské spiritualitě. Výběr žalmů v této knize se neřídil nějakým konkrétním kritériem – jsou to texty, které jsou autorovi mimořádně blízké v každodenním kontaktu.

Naše meditace nesledují konkrétní systematický záměr. Nedělají si nárok postihnout celek, ale snaží se přiblížit vybrané, ovšem podstatné, prvky textu. Čtenář tedy bude zajisté postrádat mnohé myšlenky pro svět víry Žalmů důležité. Zato jiné se poměrně často vracejí, tak jak je to v duchovní dynamice meditace obvyklé.

Autorovi posloužil text překladu Žalmů, který vyšel z pověření německých biskupů v Mnichově roku 1950 (*český překlad vychází z liturgického překladu Bible, ČLP, pozn. red.*).

Co se týče číslování žalmů, v původním textu bylo použito číslování podle latinského překladu Bible – *Vulgaty*, vycházejícího z řeckého překladu – *Septuaginty*. Mezi *Vulgatou* (*Septuagintou*) a hebrejským překladem Bible či některými následnými evangelickými překlady existuje určitý

rozdíl v číslování na základě textových hledisek. Pro snazší orientaci je proto u každého žalmu uvedeno latinské a v závorce hebrejské číslování (týká se žalmů 9 až 147).

Duch žalmů

Žalmy tvoří jednu z knih Starého zákona, zařazenou mezi Proroky a mudroslovné knihy. Jde o sto padesát náboženských básnických textů: liturgické texty, osobní modlitby, meditace a poučné výroky. Tato sbírka vznikala ve velice dlouhém časovém rozpětí. Nejstarší texty pocházejí od krále Davida, vznikly tedy v době kolem roku tisíc před Kristem, poslední spadají do doby makabejských válek, tedy do druhého století před Kristem.

Jednotlivé žalmy se od sebe velmi liší svým rozsahem. Obsáhlý žalm 118 (119) čítá takřka sto osmdesát veršů. Kousíček předtím narazíme na nejkratší žalm 116 (117) nazývaný „tečičkou v žaltáři“, tvořenou pouhými dvěma verši.

Žalmy se liší i obsahem. Některé děkují za splnění proseb, jiné jásají nad nádherou Božího světa, další vyjadřují vědomí veliké viny. Některé vyrůstají z bezprostřední nouze, například z ohrožení nepřítelem, jiné oplakávají prožité utrpení. Další mají ráz nazírání, uvažují o Božím díle v přírodě, o moci, kterou Bůh řídí dějiny svého národa, o moudrosti Božího zákona, jímž se řídí život věřícího.

V žalmech tedy narazíme na velikou rozmanitost, a přece všechno propojuje určitý jednotící prvek. V první řadě je to prostá skutečnost tradice, která hleděla na žalmy vždy jako na celek. Další hledisko je důležitější: tato poezie je vždy zároveň modlitbou. Její slova tryskají z věřícího srdce a předkládají Bohu vše, co se v životě děje.

Proto žalmy vždycky hrály v dějinách křesťanské spirituality důležitou roli. Tvoří základní materii modlitby

církve. Celá liturgie je protkána žalmy. Jejich slova se odrážejí v mnoha církevních písních; ozývají se v křesťanském hlásání, v běžném hovoru a tak dále.

Nyní si však položme otázku: Co znamenají žalmy pro nás? Pro náš život?

Už zaznělo, že je to nádherná poezie. Krása jazyka, síla obrazu pozvedá mysl tak, jak to dokáže jedině umění. To je pravda, ale přece jenom do určité míry. Mezi žalmy jistě najdeme skutečné skvosty: připomeňme si například velkolepý žalm o stvoření 103 (104) nebo žalm 50 (51) „*Miserere*“, vytrysklý z vědomí hlubokého provinění. Další jsou z uměleckého hlediska spíš jen průměrné a najdou se i takové, o kterých by se po umělecké stránce dalo mluvit dokonce jako o pouhém řemesle. Můžeme to říci bez velkého váhání. Vždyť vlastní význam žalmů nespočívá v literární kvalitě textu – podobně jako například význam pavlovských listů nespočívá v tom, že vyšly z pera silné osobnosti, či Janova evangelia v tom, že dosahuje metafyzických výšin. Žalmy jsou totiž na prvním místě Božím slovem: slovem, kterým Bůh odpovídá na slova toho, kdo se jím dal uchvátit. Stávají se tak zjevením vedoucím ke spáse.

Děje se tak ovšem zvláštním způsobem – modlitbou. Žalmy nevyrostají z prožitku lidského, například prorockého ducha, který by poznal božskou pravdu a prohlásil by: „Tak praví Hospodin“ – ačkoli i tento prvek se zde nezřídka ozývá. Připomeňme například žalm 67 (68), 104 (105) nebo 105 (106), které interpretují dějiny národa, anebo žalm 109 (110), z něhož vyzařuje podoba přicházejícího Mesiáše. Zpravidla však jsou projevem uchvácení člověka, který se modlitbou osobně nebo v rámci celého společenství obrací k Bohu.

Proto i způsob, jak vnímat žalmy, nespočívá tolik v systematické četbě a promýšlení jejich slov, jako spíše v otevřenosti dát se unášet jejich dynamikou k Bohu. Tímto způsobem možná i my dospějeme ke zvláštní zkušenosti. Někdo z nás možná zapochybuje o tom, zda si křesťan vůbec může přivlastnit tyto modlitby. Nemůže se snad jejich zemitost přičít křesťanskému smýšlení? Nevycházejí v nich na povrch vášně způsobem, který odporuje Kristovu Duchu? Některé z nich, takzvané proklínající žalmy, například žalm 68 (69) nebo 108 (109), hovoří dokonce otevřeným jazykem nenávisti. Svolávají na nepřitele veškeré myslitelné neštěstí, dokonce Boží prokletí. A tak se může stát, že se proti tomu křesťanský cit začne bouřit. A je dost těch, kdo požadují, aby byly tyto žalmy z Bible odstraněny. Všichni bez rozdílu se pak musí potýkat s tím, aby viděli víc než jen drsnost žalmistových slov.

Na druhé straně však zůstává fakt, že i zde máme co dělat s Božím slovem; a člověk nemá právo Boží slova soudit nebo na nich cokoli měnit. Splňme podmínku každého užitečného uvažování o Zjevení a vyjděme z této skutečnosti. Právě to, nad čím se chystáme pohoršovat, se totiž může stát poukazem, jenž vede k čemusi podstatnému.

Ve snaze odstranit zmíněné těžkosti už bylo řečeno mnoho důvtipných slov; vítáno je samozřejmě cokoli, co napomůže k hlubšímu pochopení. Mám za to, že existuje určité hledisko, které nás bez větší námahy přivede blíže k prosté síle pravdy.

Kdo promlouvá v žalmech? Člověk, který už není pohanem. Božská autorita, k níž se obrací, už není stejná jako ony mocné síly známé z mýtů a mystérií. Bůh je tajemnou

hlubinou všehomíra, náboženskou existenciální mocností, ale mylí se ten, kdo by ho chápal ve smyslu božství světa jako takového. Dokud se člověk pohyboval v pohanských mýtech, chápal svět jako to jediné a všeobsahující, čemu se odevzdával, čemu propadal. S touto zbožností však žalmista nemá absolutně nic společného.

Tím jediným, na koho se obrací modlitebník v žalmech, je živý Bůh vyvýšený nad veškerou skutečnost světa. Na tomto místě nedokážeme vysvětlit vyčerpávajícím způsobem složitou otázku, čím jsou a nejsou ve své podstatě „božstva“. Proto budeme pro zjednodušení mluvit tak, jako by skutečně byla „něčím“. V každém případě jsou ale závislá na světě. Nebylo by Dia, kdyby nebyla nebeská klenba a řád hvězd. Bez temných a plodných hlubin země by nebyla Gaia. Bůh žalmů je však ten, kdo svět nepotřebuje. Žije v sobě a skrze sebe. Jméno, jímž se v rozhodující hodině dějin sám představil na hoře Chorebu, „Jahve“ (Ex 3,13nn), překládá řečtina i latina a poté i další jazyky jako „Pán“, „Hospodin“. „Pánem“ však není v první řadě proto, že vládne nad světem, ale proto, že je schopen sebe sama.

Právě k tomuto Bohu se obrací žalmista. Víra v něho osvobozuje modlícího se člověka ze zajetí, které se ukrývá v každém vyjádření pohanské, v dílčích aspektech možná velmi krásné zbožnosti. Volání tohoto Boha pozvedá člověka ke svobodě, jakou na světě nelze nalézt – ani v té nejmělejší metafyzice, ani v té nejvyšší moudrosti.

To všechno je pravda. Ale stejně tak je pravda, že člověk žalmů ještě není křesťan. Ještě nepřijal radostnou novinu o Božím trojjediném životě a o svobodě tryskající z něj. Ani neslyšel radostnou zprávu, že Bůh miluje svět svobodnou osobní láskou, a to natolik, že na sebe bere odpovědnost za

vinu svého vzbouřeného tvora. On sám tuto vinu vykupuje, a tím klade počátek nového bytí. To všechno ale starozákonní člověk zatím netuší. On je teprve na cestě od pohan-ského ke křesťanskému. Ano, je na správné cestě, ale zatím nedospěl k podstatě.

Ve starozákonních dějinách došlo k události, která se vtiskla hluboko do paměti národa a stala se základní formou toho, jak má být chápáno bytí. Jako dlouhé putování z Egypta – země, kde se tak úžasným způsobem rozvinul mýtus a mystérium – přes samotou pouště, skrze niž vede živý Bůh svůj lid svou osobní přítomností, až do zaslíbené země. Tak vypadá představa starozákonního člověka o své existenci: je na cestě.

A během tohoto putování promlouvají žalmy. V nich vystupují na denní světlo všechny mohutnosti a zkušenosti týkající se člověka – radosti, strasti, strach i vášně. A to vše objímá Bůh. Ne dionýsovským způsobem. Ne v jakém- si všeobecném přitakání bytí. Ne tak, že by se říkalo „žij, a čím silněji a vášnivěji, tím lépe“! Vždyť i nenávisť, pomsta, zlořečení a prokletí tvoří život, a proto jsou dobré. Naopak, zde je výslovně řečeno: Takový je člověk, který zde hovoří – plný pozemskosti, touhy po životě, plný vášní všeho druhu, nenávisť a pomstychtivosti –, a přesto zůstává u Boha. Předstupuje před něj a představuje se mu takový, jaký je.

A tak Svatý stojí nade vším, co bylo řečeno, a všechno přijímá jeho soud. Podívejme se na písně, které budí největší pohoršení: na takzvané proklínající žalmy. Porovnáme-li je s podobami náboženského prokletí, jak je zná pohan-ská magie, narazíme na rozdíly. Magické prokletí projevuje vůli vztáhnout ruku na božstvo a přinutit je provokací

a zapřísaháním k použití ničivé síly. V žalmech nic takového nenajdeme. Boží svoboda zůstává nedotčena. Bůh za všech okolností zůstává Pánem a Soudcem. Člověk před ním prostírá veškerou svou vášeň i nenávisť a právě tehdy dochází k rozlišení, přichází pravda, děje se osvobození.

V tomto okamžiku by si však člověk mohl říci: Vždyť já už přece neputuji – už jsem křesťan! A tehdy se mu nutně dostane odpovědi: Ano?! Opravdu jsi křesťan? Odvážíš se prohlásit, že jsi křesťanství zcela naplnil?

Co znamená být křesťanem? Nejvýstižnější odpověď poskytl Pavel v listu Galaťanům: „Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus“ (Gal 2,20). A dále tuto myšlenku rozvíjí: „a právě díky tomu se stávám skutečně sebou samým“. Je tomu tak i u mě? Mohu říci, že žiji s vědomím, že ve mně přebývá Kristus, že jsem vstoupil do jeho svatého smýšlení, a teprve díky tomu jsem se stal sebou samým? Té otázce se nesmíme vyhýbat, chceme-li se opravdu dovědět, jak na tom jsme.

Ovšem to, co žije ve starozákonním člověku, nadále přežívá i v nás. Ne však způsobem starověkého člověka, u něhož zatím nebylo „dokonáno“ (Jan 19,30) dějinné dílo Zjevení a Vykoupení; děje se tu dílo osobního vykoupení. Jsme totiž sami teprve na cestě ke skutečnému křesťanství. Už jsme sice slyšeli radostnou zvěst, byli jsme pokřtěni a jsme věřící – lépe řečeno snažíme se věřit –, ale to vše je teprve putováním a zápasem. Pavel se k tomu zásadním způsobem vyjádřil v listu Římanům, kde hovoří o novém člověku v nás, který je „ve shodě s obrazem jeho Syna“ (Řím 8,29) a který teprve musí proniknout starého, rozhořčeného a zmateného člověka. Toho starého člověka musíme

„svléci“, nechat za sebou a „obléci“ nového, tak aby přešel ze stavu ztotočené a zkažené bytosti do svobody a podstatné pravdy člověka znovuzrozeného v Kristu.

Přesto by někdo mohl trvat na svém právu a prohlásit: já jsem se učil v Kristově škole a nechovám v sobě takovou nenávist jako ten ze žalmu! V tu chvíli mu můžeme namítnout: Opravdu? Nebo spíše jen proto, že se ti zatím nenaskytla příležitost? Nemáš v sobě stejný potenciál a nerozezněl by se v tobě, pokud by přišel podnět? Neprobudilo by se v tobě možná ještě něco horšího?

Někteří lidé rádi a bez jakýchkoli zábran namítají proti spáse: Je snad svět po Kristově smrti a zmrtvýchvstání lepší?

Pokusme se na chvíli odhlédnout od toho, co se skrze Krista a jeho slovo opravdu stalo lepším, jiným, či dokonce naprosto jiným, a připuštěme si naprosto upřímně otázku: Je svět v úhrnu svých dějin lepší? Následovat bude asi záporná odpověď. Bezprostřední stav světa je možná dokonce v mnoha ohledech horší.

Kristus ukázal na své osobě rozdíl mezi dobrem a zlem. Dobro a zlo „dospělo“. Člověk žijící v mytickém stavu myslí ještě ve skutečnosti neví, o co v jeho existenci jde. Vše ještě ústí v jedno jediné, tak jako přírodní síly. Rozdíl mezi dobrem a zlem přechází opakovaně v krásu a ošklivost, v ušlechtilost a nízkost, ve zdraví a nemoc. Teprve v Kristu se hodnoty a cesty skutečně odlišují. Teprve Ježíš je „soud“. Myslel-li ale někdo dobro od okamžiku Kristova příchodu, pak šlo o skutečnost mravně-svatou, o jednání podle Kristova vzoru, o jednání obdařené vážností kříže. Od tohoto okamžiku znamenalo zlo odpor proti vtělenému Synu

svatého Boha a vzpuru proti tomu, který „do vlastního přišel, ale vlastní ho nepřijali“ (Jan 1,11), ba co hůř, oni ho zabili.

Proto je zlo od toho okamžiku mnohem strašnější než dřív; je zjevné, vědomé a chtěné. V pohanské době se nikdy neodehrávaly tak strašné věci jako za posledních sto let. My ale patříme právě do této doby a máme všechny důvody předpokládat, že to strašlivé je i v nás. Záleží pouze na tom, nakolik Bůh splní naši prosbu: „neuved' nás v pokušení“.

Žalmy pro nás mohou mít opravdu značnou důležitost – budeme-li se je modlit, budeme zjevovat sebe samé. Začneme přijímat jejich slova za vlastní. Začneme své srdce vidět ne takové, jaké bychom si přáli mít, ale takové, jaké skutečně je. Nejenom takové, jaké je známe, ale i jeho skryté stránky, jeho temnou hlubinu. To všechno začneme předkládat Bohu. Uvědomím si: Ano, jsem opravdu stále zapleten do smyček bytí. Pořád myslím na pozemské záležitosti. Nenávídím, přeji svým nepřátelům zlo a zničil bych je, jakmile by se mi naskytla příležitost. Ale já, Pane, přicházím k tobě s tím vším, co je ve mně. Pohleď na to. Suď a dej mi světlo!

Hledíme-li na skutečnost tímto způsobem, poznáme, jak moc důležité tyto texty jsou. Klidně můžeme říct: čím silněji nás jejich slovo „vyburcuje“, tím lepší máme příležitost uvědomit si, že tím zjevujeme sebe samé. Měli bychom si ty verše osvojit, modlit se jejich pomocí a obracet se jimi k Bohu.

RŮST A CESTA

Žalm 1

Nyní se věnujme prvnímu v pořadí žalmů. Ten vytváří pomyslnou vstupní bránu, jíž se vstupuje do světa jejich poezie. Zní:

*¹Blaze tomu, kdo nechodí, jak mu radí bezbožní,
nepostává na cestě, kudy chodí hříšní,
a nezasedá ve shromáždění rouhačů,*

*²ale má zalíbení v Hospodinově zákoně
a o jeho zákoně přemítá dnem i nocí.*

*³Podobá se tak stromu zasazenému u vodních proudů,
ve svůj čas přináší ovoce,
listí mu nevadne
a daří se mu vše, co koná.*

*⁴Jinak je tomu s bezbožnými, zcela jinak:
jsou jako pleva rozvátá větrem.*

*⁵Proto neobstojí bezbožní na soudu
ani hříšní ve shromáždění spravedlivých,*

*⁶vždyť Hospodin dbá o cestu spravedlivých,
ale cesta bezbožných skončí záhubou.*

Text je velice prostý. Nenajdeme v něm ani strmé výstupy do výšin metafyziky, ani otřesy vyvolávané tragikou bytí.

Je vybudován na třech obrazech. Ty jsou převzaty ze života národa, v jehož středu žalm vznikl; avšak díky této zvláštní

okolnosti nabývají bytostné hloubky. Jde o archetypální obrazy, s jejichž pomocí může kdokoli vykládat svůj život.

První obraz se objevuje hned v úvodním verši: cesta. „Cesta“ je čímsi, co konáme, jakmile někam jdeme – a my přece pořád někam chodíme. „Cesta“ znamená, že vyrazíme z výchozího bodu a pokračujeme z místa na místo, krok za krokem – přitom by bylo dobré odložit pocit, že jde přece o samozřejmosti, o kterých je zbytečné uvažovat; spíše bychom měli vnímat onen archetyp, který se tu zjevuje.

„Cesta“ znamená, že každý krok předpokládá ten předchozí a připravuje následující. Že pohyb má směr vedoucí k cíli, ke kterému krácející nakonec dospěje. Že přitom člověka může zastihnout únava, ale také že si cestou může odpočinout. Že může jít správně, ale i špatně.

„Cesta“ je zásadním obrazem, v jehož smyslu je chápáno veškeré dění. Pozorujeme-li rostlinu, jak roste, nejprve je tu semínko, potom klíček, a rostlinka postupně roste a rozvíjí se – není snad tohle také cesta? Cesta v růstu a proměně? Také zde přece existuje předcházející a následující. Druhé vyrůstá z prvního a je krokem k následujícímu. Nic není jen tak pro sebe; všechno je součástí určité souvislosti. Dále je tu směr: k bytí a rozvoji právě této, a ne jiné rostliny; je tu jak ohrožení, tak i zdar a tak dále.

Jinou cestou je práce: začínám ji, krok za krokem v ní pokračuji. Nemohu dělat nejprve to v pořadí druhé. Všechno, co je, je připravováno tím, co předcházelo, tak aby mohlo být uskutečněno následující. I zde existuje směr vedoucí k cíli, a sice konané dílo; únava a odpočinek; nebezpečí a jeho překonání.

Další cestou je osobní setkání. Setkávám se s někým – a už v tom samém se ukrývá dlouhá cesta, protože vycházím z vlastního života, ten druhý zase ze svého, a přitom oba máme vlastní úděl. Pak dojde k setkání; rozum nabude určitého dojmu; probudí se zájem, naváže se důvěra, a ta se pak setkání od setkání rozvíjí ke kýženému cíli, k přátelství, ke společnému dílu, k lásce se vším, co k ní patří, včetně krizí i jejich překonávání, naplnění i zklamání.

Cesta je archetyp: Je to způsob, kterým se v čase a prostoru děje konečná realita. Objevuje se všude, v moudrosti a poezii, v mýtech a ve snech. Žalm využívá tohoto obrazu jako výrazu pro lidské konání.

Nejprve mluví o špatné cestě. Existuje-li totiž dobrá cesta, musí být i nesprávná; k chůzi patří i bloudění. Člověk, který formuluje tato slova, o tom dobře ví: žije v Palestině a v sousedství pouště. Jak tedy vypadá ta špatná cesta?

Spočívá v jednání toho, *„kdo chodí, jak mu radí bezbožní, postává na cestě, kudy chodí hříšní, a zasedá ve shromáždění rouhačů“*. Když někdo řekne váhajícímu: Nebuď hloupý; chytň příležitost za pačesy; vždyť to dělají všichni, když to šikovně zařídíš, nikdo si ničeho nevšimne – a dotyčný vyslechne ty rady a vydá se špatnou cestou... Něčeho podobného se dopouští i ten, kdo si namlouvá, že je šířitelem svaté pravdy; je přesvědčen, že zná pravdu lépe než ostatní, protože tak to přece tvrdil ten či onen filosof či autorita; tak jedná ten, kdo se vysmívá všem těm staromódním předsudkům, protože on přece dobře zná život, on je přece realista.

Nakolik je to ještě „cesta“? Připusťme, že někdo využije možnosti nečestného obohacení. Poprvé mu to přijde

zatěžko. Především musí umlčet svědomí; překonat odpor vštípený dobrou výchovou či zdravou firemní morálkou. Podruhé už to jde snáze, protože vznikla souvislost spočívající v slábnutí odporu, a tudíž ve snazším následování podnětu. Vytvořila se jakási spleť neupřímnosti. I to je cesta.

Žádné zlo se neobjeví jen tak z ničeho nic, jako jiskra v přítomném okamžiku – vždy mu něco předchází a vždy je něco následuje. I tomu nejhoršímu propadnutí neřádu a lži, slepé vášni a nenávisti něco předchází; a tomu předcházejícímu zase něco předcházelo a takto až k prvopočátku. Po něm už šlo všechno krok za krokem; každý ten krok vytvořil cestu; rozšířil ji, ušlapal a dal jí prudší spád.

Potom ale žalm začíná mluvit o dobré cestě. Vyjadřuje to slovy, že člověk, který jde touto cestou, „*má zalíbení v Hospodinově zákoně*“. Existuje určitý způsob pohledu na dobro, který v sobě obsahuje pravděpodobnost, že je člověk nevykoná. Pomyslí si jen, že by měl, a bude to chápat jako pouhou povinnost. Konat dobro je samozřejmě povinností, která se „má“ plnit, ale to je jen jedna stránka jeho podstaty; druhá spočívá v tom, že dobro je cosi velikého, co člověk „může – smí“ konat. Dostali jsme od Boha možnost konat dobro; podivuhodné právo smět konat dobro. Toto vědomí vyjadřuje právě „*zalíbení v Hospodinově zákoně*“. Jestliže někdo chápe Boží vůli jen jako jho, které musí nést, není schopen vidět, jak dobro září.

O člověku, který jde dobrou cestou, se dále píše: „*o jeho zákoně přemítá dnem i nocí*“. „Dnem i nocí“ – připustíme si nyní upřímně každý z nás sebezpytnou myšlenku: Kolik úsilí vkládám do poznání dobra? Kolik času vynakládám na rozlišení toho, co je v životě správné a co nesprávné? Jaký

díl času, který denně věnuji třeba jen sledování zpráv, věnuji ve srovnání s tím rozlišování? Nebude v tomto případě naše upřímná odpověď znít „skoro žádný“? Jak to tedy reálně vypadá s naší cestou?

Uveďme ještě další dva obrazy, krásné a veliké. První říká: Ten, kdo jde po dobré cestě – zde žalmista opouští obraz cesty a vyvolává jiný –, „*podobá se tak stromu zasazenému u vodních proudů*“.

Vybavuje se nám Blízký východ se žhoucím sluncem spalujícím veškerou zeleň, ale u potoka – který je sám o sobě pro zdejší obyvatelstvo učiněným pokladem – stojí strom, jehož kořeny sahají až do vlhké hlubiny a sají odtamtud dostatek živin. Kmen se pne vzhůru jako pevný sloup; větve tvoří širokou korunu, zelenají se, rozkvétají a obalují se plody...

I zde jde o archetyp. Připomeňme si strom života, který se objevuje v mýtech a pohádkách a znamená bytí, které má stálost a tvar; kořeny sahá až k pramenům, kvete a plodí. Takový je člověk kořenící v Boží pravdě a přinášející bohaté životní plody – „*ve svůj čas*“, až Pán řekne, trvale a neúnavně.

Jako protiklad k tomuto obrazu je načrtnut ještě třetí, vystihující člověka jdoucího špatnou cestou: „*Jinak je tomu s bezbožnými, zcela jinak: jsou jako pleva rozvátá větrem.*“ Když palestinský rolník sklízel obilí, svážel je na mlat. Je to vyvýšené místo, aby jím mohl bez překážek provívat vítr. Obilí se vymlátí, sláma odklidí a zbude směs zrna a plev. Rolník popadne dřevěnou lopatu – vějačku – a začne jí zrno s plevami vyhazovat do výše proti větru. Těžké zrno padne dolů na hromadu, která stále narůstá, zatímco plevy vítr odvěje stranou, a ty jsou smeteny a spáleny.